

Географічний простір України

Історія розгортається у просторі, який визначав для неї рамкові умови. Географічні реалії та *mental maps* (ментальні мапи - англ.) не є незмінними, вони мають власну історію. Реальні та уявні простори входять до історичної спадщини України і впливають на її сучасність. Простір, у якому живуть українці, розташований на Східно-європейській низовині та, за винятком Карпат на крайньому заході, відзначається відсутністю високих гір та відкритістю території. Усе це сприяло міграціям та вторгненням і спричинилося до того, що Україна постійно ставала ареною війн.

Подібно до Росії, Україна тривалий час не мала безпосереднього виходу до світових морів, а це стримувало торгівлю з іншими країнами. А отже, і економічний розвиток. Якщо не брати до уваги походів часів Київської Русі та Козаччини, які сягали Константинополя, то Україна, завдяки побудові торговельного порту в Одесі, лише у другій половині XVIII ст. отримала вихід до Чорного моря.

Найважливішою транспортною артерією України є Дніпро, який переправами пов'язаний з Балтійським морем. Дніпро – це національна ріка України; на його берегах стоїть Київ, який протягом століть був найважливішим містом України. Дніпро – це первісний життєвий простір українських або дніпровських козаків – найбільшого національного міфу України.

Порівняно з північними сусідами – Росією, Білоруссю чи Польщею – клімат, рельєф і рослинність України сприятливіші для рільництва і скотарства. Аж до XX ст. країна мала аграрний, сільський характер і вважалася "житницею" Європи. Розробка корисних копалин, передусім кам'яного вугілля і залізної руди, почалася лише в другій половині XIX ст., що суттєво змінило південний схід та південь України. Ці регіони стали найважливішим центром важкої промисловості Російської імперії та раннього Радянського Союзу. Родовища нафти у Галичині виснажилися ще на початку XX ст., а в 1970-х рр. значною мірою вичерпалися і родовища газу на сході України. Сьогодні у країні видобувається недостатньо нафти і газу, що призвело до залежності від Росії.

Назва "Україна" вперше з'явилася у XII ст. і первісно позначала територію на межі зі степом, предковічною лінією розподілу між осілими землеробами та кінними кочівниками. Відносини зі світом степових кочівників – чи у формі набігів на землеробів, чи у формі економічного обміну – були постійним чинником української історії аж до того моменту, поки російська держава наприкінці XVIII ст. не завоювала останнього спадкоємця Золотої Орди – Кримське ханство, відкривши цим дорогу землеробам у родючі південні степи. Лише відтоді почалося заселення нинішньої Південно-Східної і Південної України українцями, росіянами, євреями та греками, що посилювало поліетнічний характер країни. Таким чином, межа зі степом втратила свою історичну функцію. В історичній пам'яті українців вона живе у розповідях про подвиги українських козаків, ареною яких було степове порубіжжя.